

Ronald Coase – itt és most

Bár Ronald Coase nevét vélhetően minden képzett magyar közgazdász ismeri, aligha mondhatjuk, hogy munkássága, szemlélete jelentős hatást gyakorolt volna a hazai közgazdaságtanra és a gazdasági kérdések magyarországi diskurzusára. Figyelemre méltó, hogy Kínában, amelyre egyre többen vetik mifelénk is vigyázó szemüket, ez másként van: Coase az egyik leginkább tisztelt és legbefolyásosabb közgazdász.¹ A kínaiak úgy érzik, Coase közgazdaságtana olyan tükröt tart eléjük, amelyben ráismernek a gazdasági életük valódi problémáira és e problémák lehetséges megoldásaira. El kell gondolkodtasson bennünket, hogy az az ország, amelynek formálódó gazdasági rendje sokak szemében az európai kapitalizmus egyik legéletképesebb alternatívájának tűnik, éppen e szerző eszméit tartja nagyra. Nem melleleg egy olyan szerzőét, akinek életműve a klasszikus nyugati közgazdaságtanban, mindenekelőtt Adam Smith és Alfred Marshall brit (skót és angol) közgazdaságtanában gyökerezik, és aki saját felfogása szerint a modern akadémiai közgazdaságtant épp e klasszikus elődök szemléletéhez visszatérve igyekezett megújítani. Ami azt is jelenti, hogy ha a közgazdasági gondolkodásban valaki „keleti nyitáson” gondolkodik, olyan eszmékre is nyitnia kell, amelyek ízig-vérig nyugatiak, a brit hagyomány hajtásai.

Am bennünket most nem Kína érdekel, hanem Coase. A szerző kínai sikere most annyiban fontos, amennyiben előrevetíti írásom két központi állítását. Az első szerint Coase nem egyszerűen hozzászólt néhány gazdasági jelenség magyarázatához, hanem egy átfogó közgazdaságtani paradigmát kínált. A második állítás, hogy ez a paradigma különösen alkalmas arra, hogy az átalakuló intézményrendszerű országok problémáit megragadja. Ezért érdekes Coase itt és most számunkra. Legalábbis érdekesnek kellene lennie.

Coase nem épített nagy elméleti rendszereket, és leghíresebb cikkei első olvasásra viszonylag szűk jelenségekkel foglalkoznak. Valójában azonban olyan kérdéseket vetnek fel, amelyek a közgazdaságtan alapjait érintik. Érdemes felidézni híres fiatalkori tanulmányát – A vállalat természetéről (*Coase* [1937/2004]) –, amely mint-

¹ Lásd például a vezető kínai közgazdászok részvételét a Coase 100. születésnapját ünneplő pekingi konferencián (*Conference Coase and China ...* [2010]) vagy a halálakor megjelent méltató cikket a vezető kínai angol nyelvű lapban (*Chen Tian* [2013]).

egy csírájában tartalmazta mindazt a forradalmi újdonságot, amelyet Coase későbbi életműve és a rá épülő „új intézményi közgazdaságtan” jelentett.

E tanulmányában Coase arra kereste a választ, mi a vállalat, hogyan adható meg a vállalat kielégítő közgazdasági definíciója. A látszólag ártatlan kérdés – már maga a kérdésfeltevés is – idővel forradalminak bizonyult: alapjaiban kérdőjelezte meg a modern közgazdaságtan számos központi állítását, és egy lassan kibontakozó új kutatási program alapjait vetette meg.

Coase kritikája szerint – amelyet lényegében haláláig fenntartott – a közgazdászok nagy része Adam Smith óta azzal foglalatostkodik, hogy a skót gondolkodó egyik fontos gondolatát pontosítsa, finomítsa. Azt a gondolatot, hogy a szabadon alkalmazkodó ármechanizmus mintegy láthatatlan kézként spontán összehangolja a piaci szereplők döntéseit. A közgazdászok az idők folyamán egyre pontosabban fogalmazták meg az ármechanizmus erényeit, sikeres működésének feltételeit, hiányának káros következményeit. Nem tették fel azonban azt a kérdést, miért van, hogy a kapitalizmusban a gazdasági tevékenységek egy igen jelentős körét nem az ármechanizmus révén koordinálják. A vállalatok megkülönböztető jegye ugyanis Coase szerint éppen az „ármechanizmus meghaladása”. A piacgazdaságot a piaci ármechanizmussal azonosító elmélet egyszerűen nem veszi észre a vállalat belső életét, amelyet az utasításon, nem pedig az árakhoz való kölcsönös igazodáson alapuló koordináció jellemez. A vállalat kiemeli a munkaadót és -vállalót a szabad verseny közegéből, mintegy szigetet (gyakran egész kontinenst) képezve az árkoordináció tengerében. Márpedig a közgazdasági elemzés aligha tekinthet el a vállalaton belüli tranzakciók elemzésétől, hiszen ezek épp olyan gyakoriak és valóságosak, mint a független piaci szereplők közötti tranzakciók, legyen szó köztes termékek továbbításáról, munkaerő alkalmazásáról vagy szolgáltatások igénybevételéről.

Coase szerint e vakság oka az volt, hogy a közgazdászok nem foglalkoztak az ármechanizmus használatának költségeivel. Az árak felderítése, megállapítása, alku révén való elfogadása ugyanis költséges lehet. Rendszeres tranzakciók esetén ezeket a költségeket nem mindig érdemes vállalni, és érdemes lehet egy átalányárat, átalánybért megszabni, amelyért az egyik fél hajlandó egyszerűen a másik fél utasításait követni. A vállalat azokat a tranzakciókat valósítja meg a szervezeti határain belül – azok a tranzakciók definiálják magát a vállalatot –, amelyeknél a hierarchikus utasítás költségei kisebbek, mint az árkoordináció. A közkeletűvé vált megfogalmazásban: a munkaadó annak alapján választ a két megoldás közül, hogy melyik biztosítja az alacsonyabb *tranzakciós* költségeket.

A kapitalizmus alapja nem a verseny, hanem az együttműködés

De mi volt ebben az elemzésben a forradalmi újdonság? Az *első újdonság* annak radikális megkérdőjelezése, hogy a verseny és az árkoordináció lenne az az alap, amelyre a kapitalizmus közgazdasági elméletét fel lehet építeni. A tiszta vagy tökéletes versenyt ideálul állító piacelmélet konzisztens ugyan, ám legjobb esetben

is csak egy kis szeletét ragadja meg a kapitalista gazdasági rend lényegi valóságának. Azt látjuk ugyanis, hogy a szabad verseny körülményei között a termelés szereplői szándékosan számolják fel a versenyt, emelik ki kapcsolataikat a verseny közegeből, méghozzá úgy, hogy ezzel növelik, nem pedig csökkentik a termelés hatékonyságát. Ráadásul éppen azokban a gazdaságokban a legfejlettebb a vállalkozások, gazdasági társaságok hagyománya, ahol legkiterjedtebb, legélénkebb a piaci verseny. A kapitalizmusnak e szerint ugyanúgy lényegi eleme a spontán, versengő árkoordináció, mint az ettől való eltérés. Tévúton jár ezért, aki a piaci versennyel azonosítja a kapitalizmus lényegét. S még inkább tévúton jár, aki ebből kiindulva a tökéletes versenyt teszi meg ideálnak.

Coase [1984] metaforájával: ha az árkoordinációt a gazdaság valóságából kiragadva elemezzük, az olyan, mintha egy biológus a vérkeringést önmagában, az emberi testtől elvonatkoztatva vizsgálná. Nem jut messze az így kutakodó biológus. Még kevésbé kívánunk olyan orvost, aki minden akadályt el kívánna hárítani a vérkeringés útjából.

Coase megközelítésében az alapvető közgazdasági jelenség, amelyre a kapitalizmus elmélete épülhet, nem a verseny, hanem az együttműködés. Az ármechanizmus és a vállalati hierarchia is az együttműködés két megnyilvánulása. A verseny rendkívül fontos ugyan, de csak egyik oldala az együttműködés szabadságának. A kívánatos cél nem a verseny tökéletessége, hanem az értékteremtő együttműködés köreinek kiterjesztése. Így a verseny és az árkoordináció annyiban hasznos, amennyiben segíti az értékteremtő együttműködést. Ez *Coase* értelmezésében egyrészt visszatérés Adam Smith tágabb víziójához, amely szerint egy nemzet jóléte csak a munkamegosztás és ezzel együtt a kölcsönösen előnyös együttműködés kiterjedt rendszerén alapulhat. „Hogyan valósítható meg emberek óriási tömegeinek együttműködése szerte a világ országaiban, ami egy mégoly szerény életszínvonalnak is feltétele?” – hangzik a közgazdaságtan központi kérdése (*Coase* [1977] 313 o.). Ugyanakkor korrekciója annak a Smithtől is eredő hagyománynak, amely minden versenykorlátozó üzleti gyakorlattal szemben szkeptikus. Amint Smith fogalmaz: „szakmabeli összejövetelek, még ha szórakozás és vigadozás volt is a céljuk, majdnem mindig azzal végződnek, hogy a résztvevők mintegy összeesküsznek a közönség érdekei ellen, valamiféle áremeléseket gondolnak ki” (*Smith* [1776/1992] 139. o.).

Coase a hetvenes évek elején azt rótta fel a közgazdászoknak, hogy ha valamelyikük talál „egy olyan üzleti gyakorlatot, amelyet nem ért, rögtön a monopóliumban keresi a magyarázatot” (*Coase* [1972] 67. o.). És „nem jár utána annak, hogy vajon a szóban forgó gyakorlat nem szükséges feltétele-e a versenyhelyzet kialakulásának” (69. o.). E téren azóta nagyot lépett előre a közgazdaságtan, ami elsősorban *Coase* egyik legfontosabb követőjének, Oliver Williamsonnak köszönhető, aki számos versenykorlátozó gyakorlatról mutatta be, hogy magyarázható az értéknövelő együttműködés motivációjával (*Williamson* [1975]). Ma már többé-kevésbé igaz, hogy olyan elemzés nem vehető komolyan, amely nem veszi számba a hatékonysági magyarázatokat. Más kérdés, hogy a velük szembeni nagyon erős kételkedés továbbra is áthatja a piacelemzés irodalmát és oktatását.

Az együttműködés intézményi probléma

Coase vállalatokról írott cikkének és még inkább későbbi munkásságának *második újdonsága* az volt, hogy az együttműködés kérdéskörét intézményi problémaként azonosította. Amikor a gazdasági szereplők közötti viszonyokat mikroökonómiai megközelítésben elemezzük, akkor az egyéni döntésekre helyezük a hangsúlyt. Milyen árat, mennyit, milyen minőséget állítsunk elő, adjunk el vagy vegyünk? Milyen információinkat tárjuk fel, milyen alkustratégiát kövessünk, és így tovább. Ahhoz azonban, hogy ilyen döntési helyzetek egyáltalán előálljanak, egy sor rögzült társadalmi játékszabályra, szerepdefinícióra – egy szóval intézményre – van szükség. Amikor a munkaadó és munkavállaló például a bérről egyezkedik, a háttérben rendszerint ott van a szerződések polgári joga, a munkajog állami szabályozása, a társasági jog, a tulajdonjog, de ott vannak az iparág normái, a méltányosságról alkotott társadalmi elképzelések, a két fél közötti esetleges hosszú távú személyes kapcsolatok is. A valódi, igazán izgalmas közgazdasági kérdések Coase szerint ezekre az intézményekre vonatkoznak. A gazdasági jóléthez ezeknek kell a helyükön lenniük, és támogatniuk az értékteremtő együttműködést.

Az intézmények vizsgálata nélkül, az ezektől elvonatkoztató absztrakt térben a közgazdasági problémákat sem lehet helyesen definiálni. Nézzünk két példát Coase későbbi írásaiból! Mielőtt az ötvenes évek végén megírta az amerikai szövetségi hírközlési hatóságról szóló híres cikkét (*Coase* [1959]), a közgazdászok magától értetődőnek tekintették, hogy mivel a hírközlési frekvenciáknak nincs piacuk, kormányzati utasítás alapján kell őket kiosztani a jelentkezők között. Coase arra hívta fel a figyelmet, hogy a piac hiánya nem a hullámhosszok fizikai természetéből adódik, hanem annak következménye, hogy a jogrend vagy a kormányzat nem definiál és kényszerít ki tulajdonjogokat rájuk vonatkozóan. (Tegyük hozzá, hogy ez a kritika komoly szerepet játszott abban, hogy később megindult a frekvenciák aukciója az Egyesült Államokban.)

A másik példa a tőzsde működése. A nagy forgalmú tőzsdei pénzpiac a közel sűrűlódásmentes verseny fontos példája. Régóta közgazdászok serege foglalkozik azzal, hogy a tőzsdei ármozgások jellemzőit, mozgatórugóit feltárja. Alig néhányan tették azonban fel azt a nagyon fontos kérdést, hogy mi a tőzsde. Mi az a környezet, társadalmi valóság, amelyben a vizsgált árjelenségek létrejönnek? Valójában a tőzsde az egyik legösszetettebb, legkifinomultabb intézményrendszert feltételező piac. A tőzsde egyszerre sajátos tulajdoni szerkezetű szervezet, normarendszer és szabályozás. Fejlett társasági jogot, pénzügyi jogot, üzleti hagyományok, bonyolult munkaszerződések sokaságát feltételezi. Tehát „a tökéletes versenyt akárcsak megközelítő jelenség létrehozásához általában szükség [van] a szabályok és előírások bonyolult rendszerére” (*Coase* [2004] 22. o.). A tőzsde példája arra is rávilágít, miért különösen hasznos az intézményi elemzés az olyan országok számára (így Kína vagy éppen Magyarország számára), amelyekben nem történeti adottság a kapitalizmus – evolutív módon létrejött, jól működő – intézményrendszere. A pénzpiacok standard közgazdasági modelljei adottnak veszik a tőzsde megfelelő működését biztosító társadalmi-jogi környezetet, és olyan összefüggéseket vizsgálnak, amelyek ezen az intézményi kö-

zegen belül érvényesek. Ha azonban az intézmények hiányoznak, ezek megfelelő kialakítása válik elsőrendű kérdéssé. Az intézményi gazdaságtan azt állítja, az elmúlt bő két évtized magyarországi tapasztalatai pedig alátámasztják, hogy ez korántsem egyszerű feladat. A budapesti tőzsde siralmas állapota talán összefügg azzal, hogy míg a részvényárfolyamok modelljei mindenütt részei a közgazdasági egyetemi képzésnek, a társasági és pénzügyi szabályozás közgazdasági (nem jogász!) elemzéséről szinte lehetetlen kurzust találni.

Az intézmények középszintű elemzést kívánnak

Az intézményi elemzésnek – a szociológus Robert K. Merton kifejezését kölcsönvéve – középszintű elemzésnek kell lennie. Vizsgálódása nem áll meg az egyéni döntések szintjén, ugyanakkor nem jut el egy egész nemzetgazdaság makroszintű aggregátumainak vizsgálatáig. Ez a Coase-i megközelítés *harmadik fontos újdonása*, amely – ha forradalminak nem nevezhetjük is – markánsan megkülönbözteti a mikro- és makroökonómia jelentős részétől. Talán e szemlélet miatt is fogékonyabb Coase szemléletére a tervgazdaságot graduálisan átalakító Kína, mint a rendszerváltást megélt és máig rendszerek közötti választásban gondolkodó közép-kelet-európai országok.

Mindenesetre Coase és tanítványai szerint a közgazdászokra az igazán érdekes kérdések az intézmények – vagyis a társas játékszabályok – középső szintjén várnak. Súlyos tévedés, pontosabban tudatlanság azt hinni, hogy a piacgazdaság intézményei triviálisak, és elintézhetők az olyan sommás állításokkal, mint hogy „magántulajdonra és szerződéses szabadságra van szükség”. A nemzetek gazdagsága bonyolult, sokrétű és sokelemű intézményrendszeren múlik. A szerződéses szabadság esetében például nem csak jogászai vagy filozófiai kérdés, hogy

- mikor lehessen azt önkéntesen korlátozni;
- melyek legyenek a kötelező korlátai;
- ugyanúgy vagy másként kezelje a bíróság az alkalmi piaci és a hosszú távú, bizalmi jellegű szerződéseket?

A tulajdont illetően pedig a régóta kapitalista országokban is vitatott kérdés, hogy

- milyen felelősséggel tartozzon egy alkalmazott;
- mihez kezdessen a vállalatvezető egy rá bízott eszközzel;
- mit mond minderről a formális polgári jog. Ténylegesen a bíróságok? Mit a szokásjog? A normák? A hatósági szabályozás?

Nagyrészt Coase ihletésére ezeket a kérdéseket vizsgálja a joggazdaságtan² és az új intézményi gazdaságtan.³ Míg előbbi szűkebben a formális jogszabályok közgazdasági logikáját, hatékonysági következményeit vizsgálja, utóbbi azt kutatja, milyen informális és formális, spontán és tudatos, magán- és közösségi megoldásokat alakítanak ki az emberek a célból, hogy megkönnyítsék az egymás közötti együttműködést, az értékteremtést.

² Magyarul is olvasható kitűnő tankönyv: Cooter–Ulen [2005].

³ Kitűnő bevezetés magyarul: Miller [2003].

A középszintű intézményi elemzés fontos hozadéka, hogy leszámol azzal a teljeséggel hamis és rendkívül kártékony megkülönböztetéssel, amit úgymond a szabályozatlan piac és az állami beavatkozás között szoktak tenni. Szabályozatlan piac ugyanis nem létezik, legkevésbé szabályozatlan pénzpiac, sokak kedvenc vesszőparipája. A piac lényegét tekintve egy szabályrendszer. Legfeljebb arról lehet szó, hogy nem a kormányzati bürokrácia, hanem más szereplők szabályozzák – vagyis alakítják – a játékszabályait. E más szereplők között mindig megtaláljuk a fogyasztók és termelők szorosabb vagy lazább közösségeit, amelyek etikai szempontokat, társas normákat érvényesítenek. Szinte mindig ott találjuk a polgári jog és a közjog általános szabályait érvényesítő állami (!) igazságszolgáltatást, és nagyon gyakran a gazdasági szereplők önszerveződő, önszabályozó intézményeit. Az intézményi közgazdaságtan újra felhívja figyelmünket – Tocqueville kifejezésével – az egyén és a nemzeti szintű kormányzat között elhelyezkedő „köztes intézményekre”, amelyek nélkül nemcsak virágzó politikai közösség nem létezik, de jól működő gazdaság sem.⁴

A piac–állam dichotómia azért is félrevezető, mert az állam valójában nagyon különböző intézmények halmaza. Az érdekes kérdés – azon túl, hogy köztes vagy állami intézményekre hagyatkozunk – általában az, hogy milyen állami szervezetre bízunk a játékszabályok kialakítását és érvényesítését: a törvényhozásra vagy a végrehajtó hatalomra, az államigazgatásra vagy a bíróságokra, független vagy hierarchikusan alárendelt hatóságokra, és így tovább.

A közgazdászok javaslatai csak valós intézmények összehasonlításán alapulhatnak

Ha a piac–állam dichotómiát elvetjük, a közgazdaságtan rengeteg „a piac kudarc miatt állami beavatkozás szükséges” típusú ajánlását szükségképpen dobhatjuk a kukába. Coase azonban nem egyszerűen azt mondja, hogy a piac és az állam szembeállítása terméketlen, hanem tovább megy: hangsúlyozza, hogy logikailag is hibás „bemutatni egy tökéletes világot, majd azt mondani, a piac nem juttat el bennünket oda, és ezért a kormányzatnak tennie kell valamit” (*Hazlett* [1997]). A coase-i elemzés *negyedik* – és ez esetben nyugodtan mondhatjuk: forradalmi – *újdomsága* volt ugyanis, hogy a közgazdásznak, amennyiben értékítéletet akar mondani valamiről, mindig *összehasonlító* intézményi elemzést kell végeznie.⁵ Mindkét (vagy több) összehasonlítandó lehetőséget meg kell vizsgálnia. Ha valaki „kormányzati” beavatkozás mellett érvel, meggyőzően be kell mutatnia, hogy a megbízandó kormányzati szereplők (egyének és szervezetek) várható viselkedése és a rájuk adott reakciók tényleg jobb eredménnyel kecsegtetnek, mint – mondjuk – az általános magánjogi

⁴ Senki nem tett többet az önszerveződésen alapuló intézmények megértéséért, mint Elinor Ostrom. Rövid méltatását lásd *Mike* [2012].

⁵ E téren az új intézményi gazdaságtan forradalmi „társutasa” a James Buchanan és Gordon Tullock nevével fémjelzett közösségi döntések elmélete, amely szerint a politika és a bürokrácia elemzése során ugyanúgy figyelembe kell vennünk az önérték motiválta cselekvést és az ebből fakadó motivációs problémákat, mint a gazdasági életben.

szabályok érvényesítése vagy az érintett társadalmi csoportok önszabályozása. Csak az egyik lehetőség vizsgálata alapján nem tehetünk értékelő állítást, nem mondhatjuk például, hogy „az eredmény nem hatékony” vagy a „piac kudarcot vall”. S értelemszerűen javaslatokat sem fogalmazhatunk meg arra, hogy a kormányzatnak mit kellene lépnie. Ha így tennénk, a Coase-tanítvány Harold Demsetz szavaival a Nirvána-tévedés bűnébe esnénk: egy tökéletlen valós alternatívát egy tökéletes, de soha el nem érhetővel hasonlítanánk össze.

Bármilyen triviális e megfontolás, mindmáig ez Coase legkevésbé követett javaslata. Visszatérő panasza, hogy a közgazdászok nagy többsége nem értette meg, hogy éppen ez a fő mondanivalója A vállalat természete mellett másik leghíresebb cikkének, A társadalmi költség problémájának (Coase [1960/2004]). A cikk apropóját Arthur Pigou, a modern jóléti közgazdaságtan klasszikusának bírálata adta. Pigou javaslata szerint, ha egy piaci szereplő tevékenységének negatív externális hatása van, vagyis olyan terhet ró másokra, amelynek költségét nem ő viseli (például a szomszédja levegőjét szennyezi), akkor a kormányzatnak kell adó vagy szabályozás formájában ezt ráterhelnie.

Coase rávilágít, ha feltesszük, hogy az együttműködésnek nincs költsége (amint Pigou is teszi), akkor egyáltalán nem lesz externális hatás, hiszen az érintettek minden ilyen hatás kezeléséről költségmentesen meg tudnak állapodni egymás között. A megállapodásuk pedig biztosan „maximalizálja a társadalmi jólétet” abban az értelemben, hogy a konfliktusos tevékenység csak addig, illetve olyan mértékben fog folytatódni, amíg az egyik félnek nagyobb hasznot hoz, mint amekkora kárt okoz a másoknak. A levegőszennyezés példáját tovább szöve, tegyük fel, hogy az üzem tulajdonosa szabadon szennyezhet, de ha akarja, a termelése visszafogásával mérsékelni tudja a füstkibocsátását! A szomszédja éppen addig a pontig fog neki kompenzációt felajánlani a szennyezés visszafogásáért, ameddig az ebből fakadó saját haszna pénzben kifejezve meghaladja az üzemtulajdonos kieső jövedelmét. Ezért ilyen esetben a kormányzati beavatkozás nem növelheti az érintettek együttes jólétét.

Ha viszont a valóságnak megfelelően feltesszük, hogy az emberek közötti együttműködés költséges, akkor nem tudjuk eleve eldönteni, melyik megoldástól várhatunk jobb eredményt. A kormányzati szabályozás éppúgy költséges, mint a magán-szerződés. Tudnunk kéne az együttműködés e két rendszerének relatív költségét, amiről Pigou elmélete (és a jóléti közgazdaságtan) nem mond semmit.

A sokat idézett Coase-tétel az iménti gondolatmenetnek csak az első lépését ragadja meg. A tétel szerint, ha nincsenek tranzakciós költségek, akkor az érintettek minden konfliktust fel tudnak oldani együttműködéssel. Nagyon fontos, hogy ezt a megállapítást Stigler nevezte el Coase-tételnek,⁶ Coase maga mindig hangsúlyozta, hogy a – tulajdonképpen tautologikus – tétel jelentősége legfeljebb annyi, hogy rámutat: egy tranzakciós költségek nélküli világban eltűnnek, mintegy maguktól megoldódnak az igazán érdekes közgazdasági problémák. A valódi kihívások hátterében mindig a pozitív tranzakciós költségek állnak, és soha nem tehetünk mást, mint hogy nagyon is tökéletlen alternatívák közül választunk.

⁶ Lásd többek között: <http://www.econlib.org/library/Enc/bios/Coase.html> vagy Samuelson [1995] 2. o.

A Coase-i út

Ha Coase nyomdokain kívánunk haladni, az első lépés a létező intézményeknek (a társadalmi játékszabályok rendszereinek) a feltárása, megértése. Alig tudunk valamit arról, hogy Magyarországon milyen informális és formális intézmények támogatják, illetve gátolják az értékteremtő együttműködést. Milyen normák érvényesülnek az üzleti életben? Hogyan működnek a különböző ágazatok önszabályozó mechanizmusai, önszerveződő testületei? Milyen szerződéses gyakorlatokat követnek a vállalkozások vagy éppen a közintézmények? Mi a személyes kapcsolatok, és mi a formális jogrend szerepe a piaci szereplők közötti kooperációban? Hogyan szerveződnek meg az érdekcsoportok, és milyen szabályok szerint vívják csatáikat a kormányzat befolyásolásáért? Mennyiben támogatják az intézményi keretek a jó szakpolitikai döntések meghozatalát, majd bürokratikus megvalósítását?

Amíg nem tudunk választ adni ezekre és hasonló kérdésekre, amíg tehát nem értjük meg jól a létező intézményeinket, addig a kívánatos intézményi változtatásokra sem tudunk komolyan vehető javaslatokat tenni. Addig maradunk a Coase által sokat kárhozott „tábla melletti közgazdaságtannál”, amely képzelt problémákat old meg, és amelynek gyakorlatba ültetése többet árt, mint használ.

Amikor 2011-ben, a 100. születésnapján a kínai közgazdászok nagyszabású konferenciát rendeztek tiszteletére, Coase arra biztatta őket, hogy minden alkalmas módszerrel, figyelmesen és szisztematikusan tanulmányozzák a saját országuk intézményeit, és erre az empirikus munkára alapozva fejlesszék ki saját, önálló gondolkodásukat (Wang [2011]). Tanácsát nyugodtan vegyük mi is a szívünkre.

Hivatkozások

CHEN TIAN [2013]: Founding Father. *Global Times*, szeptember 5. <http://www.globaltimes.cn/NEWS/tabid/99/ID/808715/Founding-father.aspx>.

COASE Interview with Professor Ronald Coase. China Coase Society, 2011. <http://english.unirule.org.cn/Html/Unirule-News/20110101130956819.html>

COASE, R. H. [1937/2004]: The Nature of the Firm. *Economica*, Vol. 4. No. 16. 386–405. o. Magyarul: A vállalat természete. Megjelent: *Coase* [2004] 53–84. o.

COASE, R. H. [1959]: The Federal Communications Commission. *Journal of Law and Economics*, Vol. 2. október, 1–40. o.

COASE, R. H. [1960/2004]: The Problem of Social Cost. *Journal of Law and Economics*, Vol. 3. október, 1–44. o. Magyarul: A társadalmi költség problémája. Megjelent: *Coase* [2004] 137–214. o.

COASE, R. H. [1972]: Industrial Organization: A Proposal for Research. Megjelent: *Fuchs, V. R.* (szerk.): *Policy Issues and Research Opportunities in Industrial Organization*. National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA. 59–73. o.

COASE, R. H. [1977]: The Wealth of Nations. *Economic Inquiry*, Vol. 15. No. 3. 309–325. o.

COASE, R. H. [1984]: The New Institutional Economics. *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*. Vol. 140. No. 1. 229–231. o.

COASE, R. H. [2004]: A vállalat, a piac és a jog. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

- CONFERENCE COASE AND CHINA ... [2010]: Conference Coase and China Successfully Held in Beijing. In Honor of Professor Ronald Harry Coase on the Occasion of His 100th Birthday. <http://english.unirule.org.cn/Html/Events/20110104132512878.html>.
- COOTER, R.–THOMAS, U. [2005]: Jog és közgazdaságtan. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- HAZLETT, T. W. [1997]: Looking For Results. Nobel laureate Ronald Coase on rights, resources, and regulation. január, <http://reason.com/archives/1997/01/01/looking-for-results>.
- MIKE KÁROLY [2012]: Egy unortodox közgazdász emlékére. Portofolio.hu, június 19. http://www.portfolio.hu/gazdasag/egy_unortodox_kozgazdasz_emlekere.168832.html.
- MILLER, G. [2002]: Menedzserdilemmák. A hierarchia politikai gazdaságtana. Aula–Széchenyi Szakkollégium, Budapest.
- SAMUELSON, P. [1995]: Some uneasiness with the Coase Theorem. Japan and the World Economy, Vol. 7. 1–7. o.
- SMITH, A. [1776/1992]: A nemzetek gazdagsága. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- WANG, N. [2011]: Interview with Professor Ronald Coase. China Coase Society, <http://english.unirule.org.cn/Html/Unirule-News/20110101130956819.html>
- WILLIAMSON, O. E. [1975]: Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications. Free Press, New York.

Mike Károly

Mike Károly a Hétfa Kutatóintézet tudományos főmunkatársa.